

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

DE LEGÉ PROTIV NIZOZEMSKE PRESUDA VIJEĆA OD 4. LISTOPADA 2022. ZAHTJEV BR. 58342/15

*Korištenje bankovnih dokumenata
dobivenih od podnositelja sudskim nalogom
i pod prijetnjom plaćanja novčane kazne
u svrhu ponovnog određivanja porezne kazne,
nije protivno pravu protiv samooptuživanja*

ČINJENICE

Nizozemska Porezna i carinska uprava dobila je informacije o stranom bankovnom računu koji je podnositelj imao kod banke X u Luksemburgu. Slijedom navedenog, 2007. godine porezni inspektor je zatražio od podnositelja zahtjeva da prijavi sve strane bankovne račune otvorene nakon 31. prosinca 1994. te da dostavi kopije svih relevantnih bankovnih izvoda koji pokrivaju razdoblje od 1. siječnja 1995. do 31. prosinca 2000. Podnositelj se pozvao na pravo da ne inkriminira sam sebe, ističući da tražene informacije Porezna i carinska uprava ne može pribaviti bez njegove suradnje te da nije utvrđeno da tražene informacije uopće postoje. Porezna i carinska uprava donijela je porezno rješenje te podnositelju izrekla porezne kazne. Prigovori podnositelja protiv rješenja su odbijeni, kao i njegove naknadno podnesene žalbe. Usporedno, u odvojenom parničnom postupku protiv podnositelja je određena privremena mjera sukladno kojoj je sudac, pod prijetnjom daljnjih novčanih kazni, podnositelju naložio popunjavanje poreznog obrasca te obvezu navođenja je li imao bankovni račun u inozemstvu nakon 31. prosinca 1995. U predmetnom slučaju, podnositelj je trebao pružiti informacije o tim računima odgovarajući na niz pitanja i dostaviti tražene dokumente, uključujući kopije svih bankovnih izvoda relevantnih računa koji pokrivaju razdoblje od 1. siječnja 1996. do 31. prosinca 2000. Podnositelj je dostavio izvode iz banke i sažetke portfelja vezane za njegov bankovni račun u Luksemburgu. Navedeni dokumenti su kasnije korišteni za ponovno određivanje, odnosno smanjivanje, poreznih kazni koje su bile određene podnositelju zahtjeva.

PRIGOVORI

Pred ESLJP-om podnositelj zahtjeva prigovorio je da su dokumenti koji se tiču inozemnog bankovnog računa dobiveni od njega prisilom, odnosno izricanjem kazni u poreznim postupcima. Podnositelj je smatrao da je opisano postupanje bilo protivno njegovu pravu da ne inkriminira sam sebe, a koje se jamči člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Primjenjivost i dopuštenost

Budući da se zahtjev podnositelja odnosio na izrečene porezne kazne, ESLJP je utvrdio nespornim da isti ulazi u područje primjene članka 6. Konvencije u njegovom kaznenopravnom aspektu.

Naime, iako je određivanje plaćanja porezne kazne dio fiskalnog režima, ono je u nizozemskom pravu nametnuto propisima čija je svrha odvracanje i kažnjavanje čime je ispunjen drugi od *Engel kriterija*¹ ([Jussila protiv Finske](#)² [VV]5, br. 73053/01, stavci 29.-38. i 45., ECHR 2006-XI) te se predmet podnositelja može smatrati „kaznenim“ u autonomnom konvencijskom smislu. No otvoreno je ostalo pitanje potpada li predmet podnositelja pod pravo na privilegij protiv samooptuživanja koje predstavlja jedan od sastavnih elemenata prava na pošteno suđenje. S obzirom da je ovo pitanje usko povezano s osnovanošću prigovora podnositelja, ESLJP je odlučio pitanje primjenjivosti razmotriti zajedno s pitanjem o osnovanosti zahtjeva.

U odnosu na prigovor Nizozemske da podnositelj nije pretrpio značajnu štetu te da su sukladno dokumentima koje je naknadno dostavio, podnositelju smanjene izrečene porezne kazne, ESLJP je smatrao da neovisno o pitanju „je li pretrpljena značajna šteta“ ([Sylka protiv Poljske](#) (odl.) br. 19219/07, stavak 27., 3. lipnja 2014.) interes poštovanja ljudskih prava zajamčen Konvencijom nalaže ESLJP-u ispitivanje osnovanosti zahtjeva. Stoga je ESLJP istaknuo da će presudom u ovom predmetu dodatno razjasniti prirodu i opseg privilegija protiv samooptuživanja kako bi nacionalnim sudovima dao smjernicu o primjenjivosti predmetnog prava.

Osnovanost

Privilegij protiv samooptuživanja ne štiti pojedince od davanja inkriminirajućih izjava *per se*, već od pribavljanja dokaza prisilom ili ugnjetavanjem. Stoga da bi se uopće otvorilo pitanje s gledišta privilegija protiv samooptuživanja moraju biti ispunjena dva uvjeta ([Eklund protiv Finske](#) (odl.), br. 56936/13, stavak 51., 8. prosinca 2015.):

- i) mora postojati neka vrsta prisile ili pritiska na pojedinca, te
- ii) protiv njega mora biti u tijeku kazneni postupak, odnosno predstoji mu pokretanje kaznenog postupka, tj. podizanje „kaznene optužbe“ u autonomnom značenju tog

¹ Sukladno ustaljenoj sudskoj praksi ESLJP-a kaznena narav djela ocjenjuje se na temelju tri *Engel kriterija*: (a) klasifikacija djela u nacionalnom pravu, (b) priroda protupravnog ponašanja i (c) težina izrečene sankcije.

² Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

pojma razvijenog u praksi ESLJP u okviru članka 6. stavka 1. Konvencije – kazneni aspekt.

Ako su navedeni uvjeti ispunjeni, nadalje je potrebno utvrditi mogu li se dokazi pribavljeni nekom vrstom prisile ili pritiska ipak upotrijebiti u kaznenom postupku ili je njihovo korištenje onemogućeno opsegom privilegija protiv samooptuživanja. Naime, kako proizlazi iz prakse ESLJP-a, pravo osobe da ne inkriminira samu sebe proizlazi iz prava optužene osobe na šutnju. Stoga, kada se metode prisile koriste kako bi se od optužene osobe ishodili, pisani ili usmeni odgovori na pitanja i iskazi, jasno je da se ne poštuje njegovo pravo na šutnju te se privilegij protiv samooptuživanja primjenjuje. S druge strane, predmetni privilegij se ne proteže na dokaze pribavljene od optuženika metodom prisile kada ishođeni dokazi postoje neovisno o njegovoj volji, tzv. "iznimka *Saunders*"³ ([Saunders protiv Ujedinjene Kraljevine](#), stavak 69., 17. prosinca 1996., Izvještaji presuda i odluka 1996-VI).

Kada se radi o korištenju pisanih dokaza pribavljenih pod prijetnjom kazni u kontekstu financijskog prava, ESLJP je u svojoj sudskoj praksi razlikovao predmete ovisno o tome jesu li takvi pisani dokazi prethodno postojali i jesu li vlasti bile svjesne njihovog postojanja. Korištenje pisanih dokaza nije obuhvaćeno privilegijem protiv samooptuživanja ako vlasti mogu dokazati da je prisila bila usmjerena na dobivanje određenih prethodno postojećih dokumenta, odnosno dokumenta koji nisu nastali kao rezultat same prisile u svrhu provođenja kaznenog postupka te koji su relevantni za predmetnu istragu i za čije su postojanje nadležna tijela znala. Za razliku od toga, „lov na informacije“ nije dopušten, a predstavlja situacije u kojima vlasti nastoje prisiliti pojedinca da dostavi dokaze za prijestupe koje je navodno počinio, a za koje vlasti vjeruju da moraju postojati, iako nisu sigurne u to ([J.B. protiv Švicarske](#), br. 31827/96, stavak 69., ECHR 2001-III). Neovisno o tome jesu li nacionalne vlasti upoznate s činjenicom postojanja ili nepostojanja materijalnih dokaza, ako su oni pribavljeni metodama prisile koje su protivne jamstvima iz članka 3. Konvencije, pravo osoba da sebe ne inkriminira uvijek će biti primjenjivo.

Konačno, čak i ako su svi navedeni uvjeti za primjenu privilegija protiv samooptuživanja ispunjeni, potrebno je još ispitati; nije li se postupkom utjecalo na „samu bit“ privilegija protiv samooptuživanja zbog čega je došlo do povrede članka 6. Konvencije. U svrhu ispitivanja je li prisila utjecala na samu bit privilegija biti će potrebno uzeti u obzir: (i) prirodu i stupanj prisile korištene za dobivanje dokaza; (ii) postojanje relevantnih zaštitnih mjera u postupku; i (iii) način na koji su se tako dobiveni dokazi koristili ([Allan protiv Ujedinjene Kraljevine](#), br. 48539/99, stavak 44., ECHR 2002-IX).

Primjenjujući istaknuta načela na predmet podnositelja, ESLJP je utvrdio da se nacionalni postupak isključivo odnosio na korištenje bankovnih izvoda i sažetaka bankovnih portfelja koje je sastavila banka X, a koji su se odnosili na bankovni račun kojeg je podnositelj zahtjeva bio vlasnik. Stoga u njegovom predmetu popunjavanje poreznih obrazaca, sukladno nalogu suda,

³ Navedena iznimka pretpostavlja da se privilegij protiv samooptuživanja ne proteže na upotrebu dokaza u kaznenom postupku koji je od optuženika pribavljen pribjegavanjem ovlastima prisile, no koji postoji neovisno o volji osumnjičenika, poput dokumenata dobivenih na temelju naloga, uzoraka daha, krvi i urina te tkiva za ispitivanje DNK-a.

nije bilo od važnosti za izricanje poreznih kazni i u vezi s primjenom prava podnositelja da ne inkriminira sam sebe.

No, u kontekstu bankovnih izvoda i sažetaka portfelja, ESLJP je istaknuo da su navedeni korišteni za ponovno određivanje izrečene porezne kazne te da su od podnositelja zahtjeva nesporno pribavljeni prisilom, odnosno pod prijetnjom određivanja nove novčane kazne u posebnom parničnom postupku. Na taj način, sukladno prethodno navedenim općim načelima, u predmetu podnositelja ispunjena su dva inicijalna preduvjeta za otvaranje pitanja s gledišta privilegija protiv samooptuživanja, odnosno postojanje prisile te postojanje „kaznene optužbe“ u autonomnom konvencijskom smislu ([*Aleksandr Dementyev protiv Rusije*](#), br. 43095/05, stavak 23., 28. studenog 2013.).

Ipak, u konkretnim okolnostima predmeta upotreba tih dokumenata, sukladno procjeni ESLJP-a, nije potpadala pod opseg zaštite koja se jamči privilegijom protiv samooptuživanja jer su bankovni izvodi i sažetak portfelja, kao materijalni dokazi, postojali neovisno o volji podnositelja te su nizozemske vlasti prethodno već znale za njihovo postojanje jer je već bilo utvrđeno da je podnositelj zahtjeva imao bankovni račun u Luksemburgu. Stoga se ne može reći da su nizozemske vlasti provodile „lov na informacije“ kada su zatražile od podnositelja da ih dostavi pod prijetnjom izricanja novčanih kazni. Navedeni zaključak potvrđuje i činjenica da je nacionalni sud podnositelja izričito tražio upravo dokumente koje je podnositelj u konačnici i dostavio (a contrario, *J.B. protiv Švicarske* i [*Chambaz protiv Švicarske*](#) (br. 11663/04, 5. travnja 2012.)), u kojima su podnositelji trebali dostaviti sve dokumente u vezi s određenim društvima i bankama.

Konačno, ESLJP je zaključio da se dostavljanje dokumenta pod prijetnjom izricanja novčane kazne ne može smatrati postupanjem kojim se krše jamstva predviđena člankom 3. Konvencije.

U svjetlu istaknutih utvrđenja, ESLJP nije dalje ispitivao je li primijenjena prisila u predmetu podnositelja utjecala na „samu bit“ prava protiv samooptuživanja te je zaključio da podnositelj nije bilo lišen poštenog suđenja.

Slijedom navedenog, ESLJP je zaključio da u predmetu podnositelja nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.